

Journal of Child, Literature and Language Education – JCLLE

<http://dergipark.gov.tr/ceded>

Article type: Research

Received date: 24.11.2021

Accept date: 11.03.2022

Doi no: 10.47935/ceded.1027744

Trends in Graduate Thesis Using Qualitative Research Methods in Teaching Turkish as a Foreign Language

Talat Tarık DEMİR*, Ayşegül GÜLER YILDIZ**, Müzeyyen PELER***

Abstract. In this study, theses prepared using qualitative methods between 2011 and 2020 were examined in order to determine the trends in postgraduate theses in the field of teaching Turkish as a foreign language. 578 theses prepared in the field of teaching Turkish to foreigners were reached through the National Thesis Center of the Council of Higher Education. Among these, 366 theses, which were open to access and prepared with qualitative research methods, were included in the study. The theses within the scope of the study were coded into the thesis classification form, which was prepared considering the conceptual framework. The coded studies were evaluated according to content analysis. In the data obtained, it was seen that the most postgraduate thesis was prepared in 2019 using qualitative methods in the field of teaching Turkish as a foreign language. In the theses prepared with qualitative research methods in the field, it has been determined that the textbook reviews are the subject of the most, the scanning method is preferred the most, the purposeful sampling method is preferred in the selection of the sample, the content analysis in the data analysis and the document analysis as the data collection tool are more preferred.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Qualitative Research Methods, Graduate Theses.

*^{ID} Necmettin Erbakan University, Eregli Education Faculty, Turkish Education, Konya, Turkey; talatdemir28@gmail.com

**^{ID} Gaziantep University, TÖMER, Gaziantep, Turkey; aysegulguler27@gmail.com

***^{ID} Erciyes University, Institute of Educational Sciences, Turkish Education Doctorate Program, Kayseri, Turkey; muzeyyenpeler@gmail.com

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Nitel Araştırma Yöntemleri Kullanılarak Yapılan Lisansüstü Tezlerdeki Eğilimler

Talat Tarık DEMİR*, Ayşegül GÜLER YILDIZ**, Müzeyyen PELER***

Öz. Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan lisansüstü tezlerdeki eğilimleri belirlemek amacıyla 2011- 2020 yılları arasında nitel yöntemler kullanılarak hazırlanan tezler incelenmiştir. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi aracılığıyla yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanan 578 teze ulaşılmıştır. Bu tezlerden erişime açık olan ve nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanan 366 teze çalışmaya dâhil edilmiştir. Meta analiz yapılarak hazırlanan çalışma kapsamındaki tezler kavramsal çerçeve dikkate alınarak hazırlanan ve “tez adı, yayın yılı, tez konusu, araştırma deseni, örneklem seçim yöntemi, veri toplama araçları, veri analiz yöntemi, çalışma grubu” başlıklarına göre oluşturulan tez tasnif formuna kodlanmıştır. Kodlanan çalışmalar içerik analizine göre değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemler kullanılarak en fazla 2019 yılında lisansüstü tez hazırlandığı görülmüştür. Alanda nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanan tezlerde en fazla ders kitabı inceleme konusunun çalışıldığı, en çok tarama yönteminin tercih edildiği, örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemine rağbet edildiği, veri analizinde içerik analizinin ve veri toplama aracı olarak ise doküman incelemenin daha çok tercih edildiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, nitel araştırma yöntemleri, lisansüstü tezler.

*^{ID} Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Konya, Türkiye; talatdemir28@gmail.com

**^{ID} Gaziantep Üniversitesi, TÖMER, Gaziantep, Türkiye; aysegulguler27@gmail.com

***^{ID} Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Doktora Programı, Kayseri, Turkey; muzeyyenpeler@gmail.com

1. Giriş

Bilgi teknolojilerinin her geçen gün önem kazanması ve hayatımızın ayrılmaz bir parçası hâline gelmesi eğitimde öğrenme ve öğretme kavramlarına da farklı bir boyut kazandırmıştır. Günümüz dünyasının eğitime bakış açısı gelişen teknoloji ile eskiye nazaran farklılık göstermektedir. Bilgiye ulaşmak, geçmişle kıyaslandığında daha kolay ve daha hızlı elde edilebilir bir noktadadır. Bu kolaylığa rağmen bilgiyi alma ve aktarma yani öğrenme ve öğretme boyutunda harcanan emek ve deneyim bilgiye ulaşma noktasında önemini korumaktadır. Birey, teknoloji sayesinde kendi kendine öğrenme kolaylığına erişebilmiştir. Aynı zamanda teknolojinin materyal ve araç kullanımına getirdiği pratiklikle öğretme durumu da daha anlamlı ve kalıcı hâle gelmiştir. Bu durum özellikle yabancı dil öğrenmede ön plana çıkmaktadır.

Yabancı dil öğrenimi, öğretimi ve araştırmalarında da teknoloji insan elini rahatlatmıştır. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde de aynı durum söz konusudur. Türkçeyi öğrenen kişi sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu durum hem yüz yüze hem uzaktan yapılan derslerle sağlanmakta hem sosyal medya aracılığıyla hem de sanatsal anlamda ortaya koyulan ürünlerle olmaktadır. Türkçe öğrenmeye olan yoğun ilgi, alandaki araştırmaların sayısının da artmasını sağlamıştır. Bu çalışmalarda eğilimleri tespit etmek, hangi alanda yoğunlaşıldığını ya da hangi konulara daha fazla eğilmek gerektiğini belirlemek, yapılacak olan çalışmalarda tekrara düşmemek için önemli sayılmaktadır.

Bu bağlamda yabancılara Türkçe öğretiminde son dönemlerde neler yapıldığını görmek, ne gibi çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu belirlemek amacıyla yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretimi alanında lisansüstü tezlerdeki eğilimleri belirleyen Maden ve Önal (2021), 2015-2020 yılları arasında hazırlanmış olan 540 tezi incelemiştir. Yapılan bu çalışmanın sonucuna göre 366 tezin nitel, 92 tezin nicel ve 82 tezin ise karma yöntemle hazırlandığı görülmektedir. Tezlerde en çok söz varlığı konusunun incelenmesi de dikkat çeken bir başka husustur.

Türkben (2018) 1985- 2017 yılları arasında yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yapılan lisansüstü tezleri değerlendirdiği çalışmasında 280 tezi çeşitli başlıklar altında kategorize ederek değerlendirmiştir. Türkben'in çalışmasına göre en fazla çalışmanın ders kitabı incelemeleri ve dil bilgisi öğretimine yönelik yapıldığını tespit etmiş ve 180 tezin nitel yöntemle, 74 tezin ise nicel yöntemle hazırlandığı görülmüştür.

Çakmak (2017), Türkçe eğitimi lisansüstü araştırmalarında yeni yönelimleri incelerken 2011-2015 yılları arasında yapılan 1154 tezi incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucuna göre en fazla öğretim, strateji, yöntem ve teknik konuları ele alınmış ve hedef kitle olarak en çok ortaokul öğrencileriyle çalışılmıştır.

Biçer (2017), 2010- 2016 yılları arasında yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan makaleleri inceleyen araştırmasında 191 makale üzerinde çalışmıştır. Bu çalışmanın

sonucuna göre makaleler en fazla 2015 yılında yayımlanmış, konu olarak en çok materyal hazırlama üzerinde durulmuş ve en çok nitel yöntem kullanılmıştır.

Görüldüğü üzere Türkçenin hem ana dili olarak hem de yabancı dil olarak öğretiminde ortaya konan ürünlerin neler olduğunu inceleyen ve buna göre eğilimleri belirleyen farklı çalışmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalar ortaya çıkarılacak olan çalışmalara konu belirleme açısından katkı sunmakla birlikte alana geniş bir perspektiften bakabilme şansı da sunmaktadır. Yapılan çalışmalarda da görüldüğü üzere lisansüstü tezlerde nitel ağırlıklı olmak üzere nicel ve karma yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. İncelendiğinde yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan tezlerdeki eğilimleri belirlemek için birçok çalışma olduğu ancak bu alanda nitel yöntemlerle hazırlanan lisansüstü tezlere ayrıca yer verilmediği görülmüştür. Bu anlamda yabancılara Türkçe öğretiminde nitel yöntemlerle hazırlanan tezlerin müstakil bir çerçevede ele alıp değerlendirilmesiyle birlikte alanda yapılacak olan çalışmalar için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Nitel yöntemin derinlemesine betimlemeyi amaç edinmesi, araştırmacıya yorumlama esnekliği sağlaması ve yöntemden ziyade asıl olanın çalışılan durum olması araştırmacılara çok fazla olanak sağlamaktadır. Öte yandan nitel araştırmalarda araştırmanın her aşamasında duruma göre yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirme ve araştırma deseninde değişiklikler yapma araştırmacılara esneklik tanıyan farklı özelliklerdir. Nitel araştırmalar ölçüm yapmaktan ziyade olay ve olgular içinde gerçekleşen durumları dikkate alır ve bu nedenle de standart ve tekil yöntemler yerine duruma uygun çoklu yöntemleri kullanmayı uygun bulur.

Nitel araştırmalarda gözlem notları, görüşme kayıtları, dokümanlar, resimler, çizim ve tablolar gibi farklı verileri, çeşitli veri toplama yöntemleri ile elde etmek mümkündür. Bu yöntemler alan yazında da çok fazla kullanılan görüşme/ odak grup görüşmesi, gözlem ve doküman incelemesidir. Görüşme sözlü iletişime dayalı olduğu için verileri konuşma yoluyla toplanır. Gözlemlerde herhangi bir ortamda meydana gelen bir davranışı tanımlamak amacıyla kullanılan özellikle zamana yayılmış kapsamlı bir veri toplama yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Doküman incelemesi ise araştırma için elde edilen doküman ve verilerin analizi olarak nitelendirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yapılan çalışmalara bakıldığında ele alınan konularla veri toplama araçlarının uygunluğu dikkat çekmektedir.

Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerde söz varlığı, ders kitabı incelemeleri, dil bilgisi gibi konuların üst sıralarda olduğu dikkat çekmektedir. Bu konularla ilgili veri toplarken kullanılan yöntemlerin de en çok doküman incelemesi, gözlem ya da tarama olması tesadüfi değildir. Konu ve konuya uygun yöntem seçimi araştırmanın her aşamasında araştırmacıya kolaylık sağlayan bir durum olduğu için araştırma aşamasında doğru yöntem ve buna bağlı olarak uygun veri toplama aracını tespit etmek en az araştırmanın içeriği kadar önemlidir. Tüm bunlardan hareketle bu araştırmada yabancılara Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemle hazırlanan lisansüstü tezler ve bu tezlerdeki çeşitli özellikler bu bilgiler ışığında tespit edilip değerlendirilmiştir.

Araştırmanın amacı son on yıl içinde alan yazında yapılmış olan Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında nitel araştırma yöntemi doğrultusunda yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerini meta analiz yaparak çeşitli özelliklerine göre incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemleriyle yapılan tezlerin yanında nicel ve karma araştırma yöntemleriyle yapılan tezlerin de dağılımına yer verilerek önce genel bir çerçeve çizilmiş, nitel araştırmalara olan eğilim tespit edilmiştir. Devamında nitel araştırma yöntemleri ile yapılan tezlerdeki çeşitli eğilimler tespit edilmiştir. Belirtilen amaç doğrultusunda 2011- 2020 yıllarını içeren lisansüstü tezler incelenirken şu sorulara cevap aranmıştır.

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler içerisinde nitel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanan tezlerin genel dağılımı nasıldır?
2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemlerle hazırlanan lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı nasıldır?
3. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan lisansüstü tezlerin konulara göre dağılımı nasıldır?
4. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan desenlere göre dağılımı nasıldır?
5. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan lisansüstü tezlerin örneklem seçim yöntemine göre dağılımı nasıldır?
6. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?
7. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan lisansüstü tezlerin veri analiz yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
8. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan lisansüstü tezlerin çalışma grubu/nesnesine göre dağılımı nasıldır?

2. Yöntem

Bu çalışma nicel bir araştırma olup tarama yöntemine göre desenlenmiştir. Tarama deseni bir evren içinden seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar aracılığıyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin nicel ya da nümerik olarak betimlenmesini sağlayan yöntemdir (Creswell, 2017). Bu çalışmada verilerin toplanıp tasnif edilmesinde tez tasnif formu, verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır.

2.1. İncelenen Dokümanlar

Çalışmaya 2011- 2020 yılları arasında yabancılara Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemlerle hazırlanmış olan 366 yüksek lisans ve doktora tezi dâhil edilmiştir. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖK) vasıtasıyla erişime açık durumdaki nitel yöntemle hazırlanan lisansüstü tezler, araştırmanın veri kısmını oluşturmuştur.

2.2. Verilerin Toplanması/Süreç

Bu çalışmada, 2011-2020 yılları arasında yabancılara Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemlerle hazırlanmış olan lisansüstü tezler çalışma kapsamında irdelenerek araştırmadaki sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla, araştırmada tespit edilen kavramsal çerçeve altında hazırlanan form uzman görüşüne sunulmuştur. Çalışmada tezlerden elde edilen veriler araştırmacılar tarafından çalışma kapsamında geliştirilen tez tasnif formuna işlenmiş ve kodlanan veriler araştırmacılar ve üç uzman tarafından karşılaştırılmıştır. Buna göre yapılan karşılaştırmada güvenilirlik .92 olarak hesaplanmıştır.

2.3. Veri toplama araçları

Yapılan araştırmada, çalışmanın anlamlı bir bütün sağlaması amacıyla, tez tasnif formu hazırlanmış ve tezler bu forma işlenmiştir. Form; tez adı, yayın yılı, tez konusu, araştırma deseni, örneklem seçim yöntemi, veri toplama araçları, veri analiz yöntemi, çalışma grubu olmak üzere sekiz kategoride tanzim edilmiş ve toplanan veriler uygun başlıklar altına kodlanarak değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinde, içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi elde edilen verilerin ve buna ek olarak belirlenen bazı temalar ve söz konusu temalar arası ilişkilerin analizini bir araya getirerek okuyucuya yardımcı olacak şekilde aktarılmasıdır. İçerik analizindeki asıl amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşabilmektir. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir şekilde incelenir ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucunda keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde tanzim edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların belirlenmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

3. Bulgular

Bu bölümde son on yıl içerisinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma sorularından yola çıkılarak analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Genel Dağılımı

Tablo 1’de alanda hazırlanan tezler içerisinde nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanan tezlerin genel olarak dağılımıyla birlikte nitel tezlerin yıllara göre dağılımı da sunulmuştur.

Tablo 1

Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerinin Genel Dağılımı

Yıllar	Nitel		Nicel		Karma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
2011	13	2.24	2	0.34	2	0.34	17	2.94
2012	15	2.59	3	0.51	1	0.17	19	3.28
2013	10	1.73	6	1.03	3	0.51	19	3.28
2014	23	3.97	7	1.21	5	0.86	35	6.05
2015	28	4.84	5	0.86	10	1.73	43	7.43
2016	28	4.84	8	1.38	12	2.07	48	8.30
2017	26	4.49	6	1.03	16	2.76	48	8.30
2018	60	10.38	17	2.94	20	3.46	97	16.78
2019	112	19.37	31	5.36	26	4.49	169	29.23
2020	51	8.82	12	2.07	20	3.46	83	14.35
Toplam	366	63.32	97	16.78	115	19.89	578	100

Tablo 1 incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında son on yıl içerisinde toplam 578 tezin üretildiği anlaşılmaktadır. Bu tezlerin 366 tanesi nitel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanmıştır. Alanda en az 2011 yılında, en çok 2019 yılında tez üretildiği anlaşılmaktadır. Oranlara bakıldığında nitel yöntemlerin alanda yapılan lisansüstü tezlerde daha çok kullanıldığı görülmektedir. Nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanan tezlerin oranı bütün tezlerin yarısından daha büyük bir orana (%63.32) denk gelmektedir. Karma yöntemlerle hazırlanan tezlerin oranına bakıldığında ikinci sırada olduğu anlaşılmaktadır. Nicel yöntemlerin ise diğer yöntemlere nazaran daha az kullanıldığı tespit edilmiştir. Tablodan nitel araştırma yöntemlerinin belirtilen bütün yıllarda diğer yöntemlere göre istisnasız daha çok kullanıldığı da anlaşılmaktadır.

3.2. Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemlerle hazırlanan tezlerin türlerine göre dağılımlarına Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2

Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Yıllar	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
2011	13	3.55	-	-	13	3.55
2012	13	3.55	2	0.54	15	4.09

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Nitel Araştırma Yöntemleri Kullanılarak
Yapılan Lisansüstü Tezlerdeki Eğilimler

2013	10	2.73	-	-	10	2.73
2014	20	5.46	3	0.81	23	4.06
2015	22	6.01	6	1.63	28	7.65
2016	25	6.83	3	0.81	28	7.65
2017	22	6.01	4	1.09	26	7.10
2018	50	13.66	10	2.73	60	16.39
2019	96	26.22	16	4.37	112	30.60
2020	45	12.29	6	1.63	51	13.93
Toplam	316	86.33	50	13.66	366	100

Tablo 2’den anlaşılacağı üzere yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemlerle son on yıl içerisinde toplam 366 tez üretilmiştir. Bu tezlerin 316’sı (%86.33) yüksek lisans, 50’si (%13.66) doktora tezidir. Buradan yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Nitel yöntemler kullanılarak en az 2013, en fazla 2019 yılında lisansüstü tez hazırlanmıştır. Yüksek lisans tezlerinin yıllara göre dağılımına bakıldığında nitel yöntemler kullanılarak her yıl tez hazırlandığı görülmektedir. Doktora tezlerine bakıldığında ise 2011 ve 2013 yıllarında alanda nitel yöntemlerle tez hazırlanmadığı anlaşılmaktadır.

3.3. Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerdeki Konu Dağılımı

Alanda nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Tez Konusu	f	%
Ders kitabı incelemeleri (Metin altı sorular, Yabancı kitaplarla karşılaştırma, cümle bilgisi, Avrupa Dilleri Öğretimi Çerçeve Metnine göre, öğrenen özerkliği, mizahi öğeler, disiplinlerarasılık bağlamında, söz varlığı, dil öğretim kuram/yaklaşım/yöntemleri, yazma kazanım/etkinlikleri, kültürel unsurlar set karşılaştırmaları, dil bilgisi öğretimi dinleme etkinlik/kazanımları konuşma etkinlikleri/kazanımları, subliminal iletiler, çocuklara yönelik kitaplar, görsel düzen ve nitelik, nörolingüistik programlar, okuma kazanım/ etkinlikleri, karşılaştırmalı dil becerileri, kültürel unsurlar, şekil ve içerik, kelime öğretimi)	93	25.40
Metin uyarlama (Değiştirme, özetleme, genişletme, kolaylaştırma)	27	7.37
Dil bilgisi öğretimi (Öğretim yöntemleri, tamlamalar, sorunlar ve çözüm önerileri, eklerin incelenmesi, etkinlik/kazanım incelemesi, dil bilgisi bağlamında genel incelemeler, malzeme geliştirme, dil seviyelerine göre)	19	5.19

dil bilgisi, öğrenci görüşleri)		
Dil öğreniminde karşılaşılan zorluklar (Zamanların öğrenimi, milletlere yönelik incelemeler, öğretmenlerin yaşadığı zorluklar, Türkçe öğreniminde genel zorluklar, farklı okul düzeylerinde incelemeler, farklı dil becerilerinde karşılaşılan zorluklar)	18	4.91
Dil becerilerinin geliştirilmesi (Oyunlarla beceri gelişimi, dil düzeyleri bağlamında gelişim, öykü kullanımı, edimsel yeti bağlamında gelişim, yöntem kullanımı, konuşma becerisinde etkinlik kullanımı, etkinlik uygulama/geliştirme, okuma becerisinde materyal geliştirme, web uygulaması kullanımı, materyalle dinleme gelişimi, edebi tür kullanımı)	15	4.09
Ölçme değerlendirme süreçleri (Soru nitelikleri, bilişsel düzey incelemeleri, öğrenme durumları, sınıf içi ölçme değerlendirme, ölçme değerlendirme yöntemleri, tamamlayıcı ölçme değerlendirme)	13	3.55
Sözcük öğretimi ve öğrenimi (Doküman değerlendirme, eser karşılaştırması, tanım türlerinden yararlanma, dil seviyesi bakımından inceleme, yazınsal metinlerle sözcük öğretimi, sözcükler arası anlam ilişkilerinin kullanımı, sözcük öğretim yöntemleri, günlük dilde sözcük kullanımı)	11	3.01
Dil öğretiminde kültür aktarımı (Kültür aktarımında metin, kültürel dil unsurları tespiti, kültürel yaklaşım, dil seviyelerine göre dil aktarımı, materyal tasarımı, somut olmayan kültürel değerler)	11	3.01
Türkçe öğretiminde metin oluşturma (Metin odaklı malzeme geliştirme, yazma becerisinde açıklama, tiyatro oyunlarının kullanımı, görsellerin kullanımı, akademik metin hazırlama, metin oluşturma yöntemleri, metin oluşturma süreçleri, öykü oluşturma)	11	3.01
Öğrenci metinlerinin incelenmesi (Yazım yanlışları, anlatma becerileri yanlış analizleri, öğrenci görüşleri incelemesi, farklı milletlerden öğrenci metinleri incelemeleri, dil bilgisi yanlışları, kelime hazinesi incelemeleri, yazma becerileri değerlendirmesi, günlük yaşama dönük metin oluşturma)	10	2.73
Kaynak eser incelemeleri (yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan eski eserler, dil öğretiminde farklı amaçlara dönük yazılmış kaynak incelemeleri, seyahatnameler)	10	2.73
Sözlük çalışmaları (Dil seviyelerine göre sözlük geliştirme, İngilizce-Türkçe sözlük karşılaştırmaları, sözlük bilimsel inceleme, çok dilli sözlük, model önerisi)	9	2.45
Türkçe ve farklı dillerin biçimbilgisi açısından incelenmeleri (Biçimbirim incelemeleri, biçimbilgisi konuları açısından karşılaştırma, biçim-anlam incelemeleri)	8	2.18
Söz varlığı incelemeleri (Öğrenci söz varlığı incelemeleri, ortak söz		

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Nitel Araştırma Yöntemleri Kullanılarak
Yapılan Lisansüstü Tezlerdeki Eğilimler

varlıkları, akademik söz varlığı, temel söz varlığı, dil seviyelerine göre söz varlığı, hikâye kitapları, tematik bağlamda incelemeler, sözlü Türkçe)	8	2.18
Öğreticiler açısından dil öğretim süreçleri (Metot algısı, öğretmen eğitimi, öğretmen görüşleri, program uygulama süreçleri, geribildirimler, öğretim sürecinde karşılaşılan problemler)	7	1.91
Dil öğretiminde teknoloji kullanımı(Teknoloji tabanlı Türkçe öğretimi, teknoloji kullanım yeterlilikleri, web uygulamaları, materyal geliştirme)	7	1.91
Yöntem teknik kullanımı ve geliştirilmesi (Konuşma çözümleme yöntemi, bağlam temelli sözcük öğretimi, farklı yöntem geliştirme çalışmaları, okuma yöntemleri, yöntem-teknik uyarlamaları, görev temelli yöntem)	7	1.91
Dil öğretiminde karşılaşılan sorunlar(Program sorunu, öğrenen kaynaklı sorunlar, materyal ve eser nitelikleri)	6	1.63
Dil öğretiminde medya programlarının incelenmesi (Reklamın ve reklam metinlerinin incelenmesi, dil seviyeleri açısından reklam dili, sinema filmlerinin kullanımı, özel medya platformlarının incelenmesi, televizyon dizileri,)	6	1.63
Dil öğrenme stratejileri (Öğrencilerin kullandığı farklı stratejiler, etkinliklerin öğrenme stratejileri bağlamında incelenmesi, kelime öğrenme stratejileri, dinleme stratejileri)	5	1.36
Dil öğretim materyallerinin geliştirilmesi (Farklı dil becerilerine dayalı materyal tasarımı, dil seviyelerine uygun materyal geliştirme, oyun içerikli materyal geliştirme, görsel-işitsel materyal tasarımı)	5	1.36
Etkinlik tasarımı ve kullanımı (Avrupa Ortak Başvuru Metnine dayalı etkinlik tasarımı, işbirlikli yazma etkinlikleri, iletişimsel konuşma etkinlikleri, metine dayalı etkinlik tasarımı)	4	1.09
Dil öğrenim ve öğretim süreçlerine dair öğrenci görüşleri (Dil öğrenim süreci üzerine, dil becerilerine yönelik görüşler, kültürel değerler)	4	1.09
Özel amaçlı Türkçe öğretimi (İş Türkçesi, program geliştirme, model önerileri)	4	1.09
Metinlerin dilbilimsel açıdan incelenmesi (Kurmaca metinlerin dilbilimsel incelemesi, metin dilbilimsel yöntemlerin kullanımı)	4	1.09
Dil öğretim program/model önerisi (Çocuklara yönelik öğretim programı, yükseköğretime yönelik program, program önerisi)	3	0.81
Dil öğretiminde ihtiyaç analizi (Kavramsal yaklaşım temelli, dil kurslarına dönük)	3	0.81
Sözcük belirleme çalışmaları (dil seviyelerine uygun sözcükler, günlük	3	0.81

yaşamla ilgili sözcükler)

Çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (Çocuk yazını metinleri, yazılan kitaplar, farklı yaş gruplarında Türkçe öğretimi)	3	0.81
Dil öğretiminde edebi türlerin kullanımı (Halk hikâyeleri, edebi metinlerin aracılık etkinlikleri, tiyatro kullanımı)	3	0.81
Yurt dışında Türkçe öğretimi (Farklı ülkelerdeki Türkçe öğretimi çalışmaları)	3	0.81
Geçmiş dönemlerde Türkçe öğretimi (Dönemsel incelemeler)	2	0.54
Dil öğretiminde film kullanımı (Çizgi filmler, kısa filmler)	2	0.54
Öğretici eğitimi (Kurs ve farklı programlarla)	2	0.54
Otantik metin kullanımı (Hayatın içinde karşılaşılan farklı otantik metinler)	2	0.54
Alana dair akademik çalışmaların incelenmesi (Tez ve makale incelemeleri)	2	0.54
Türkçe yeterlik sınavı incelemeleri (Madde yazımı bağlamında inceleme, karşılaştırmalı inceleme)	2	0.54
Türkçe öğretim programlarının değerlendirilmesi (Yabancı dil olarak Türkçe öğretim programları üzerine farklı incelemeler)	2	0.54
Türkiye'ye yerleşen yabancıların Türkçe öğrenimi	1	0.27
Kaynak eserlerin dil öğretiminde kullanımı	1	0.27
Dil öğretiminde müzik kullanımı	1	0.27
Türkçenin iletişim dili olarak kullanımı	1	0.27
Düşünme becerilerinin dil öğretimi açısından incelenmesi	1	0.27
Öğrencilerin akademik okuryazarlık yeterliği	1	0.27
Ortaöğretim düzeyinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi	1	0.27
Dil öğrenme yeterlilikleri	1	0.27
Eğitici oyunlar	1	0.27
Yardımcı okuma kitaplarının incelenmesi	1	0.27

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan tezlerdeki konu dağılımını gösteren Tablo 3 incelendiğinde 49 farklı konunun çalışıldığı görülür. Dağılım oranlarına bakıldığında ders kitapları incelemelerinin oranının (%25.40) diğer konulara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu konu dışında metin uyarlama (%7.37), dil bilgisi öğretimi (%5.19), dil öğreniminde karşılaşılan zorluklar (%4.91) üzerinde nispeten yoğunlaşma olduğu söylenebilir. Tablo incelendiğinde eğitici oyunlar, dil öğrenme

yeterlilikleri, dil öğretiminde müzik kullanımı, öğrencilerin akademik okuryazarlık yeterliği gibi bazı konuların sadece bir kez çalışıldığı anlaşılmaktadır.

3.4. Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Kullanılan Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı

Tablo 4, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemler kullanılarak yapılan lisansüstü tezlerin kullanılan desenlere göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 4

Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Kullanılan Desenlere Göre Dağılımı

Araştırma Modeli	f	%
Tarama	101	27.59
Doküman analizi	79	21.58
Durum çalışması	42	11.47
Eylem araştırması	16	4.37
Betimsel araştırma modeli	10	2.73
Olgubilim	9	2.45
Belirtilmeyenler	109	29.78
Toplam	366	100

Tablo 4'e göre incelenen tezlerde 6 farklı desenin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu desenler içerisinde tarama deseninin kullanım oranı (%27.59) diğer desenlere göre daha yüksektir. Tarama deseninden sonra doküman analizi çalışmalarının (%21.59) oranının yüksek olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Alanda yapılan nitel tezlerde en az olgubilim deseninin kullanıldığı tespit edilmiştir. Tezlerde desen bilgisi verilmeyenlerin oranının (%29.78) yüksek olduğu da görülmektedir.

3.5. Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Örneklem Seçim Yöntemine Göre Dağılımı

Tablo 5, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemler kullanılarak yapılan lisansüstü tezlerin örneklem seçim yöntemine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 5

Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Örneklem Seçim Yöntemine Göre Dağılımı

Örneklem Seçim Yöntemi	f	%
Amaçlı örnekleme	22	6.01
Ölçüt örnekleme	12	3.27
Seçkisiz örnekleme	12	3.27

Tesadüfi örnekleme	9	1.09
Tipik durum örnekleme	5	1.36
Uygun örnekleme	5	1.36
Kolay ulaşılabilir örnekleme	4	1.09
Maksimum çeşitlilik örnekleme	3	0.81
Yansız örnekleme	3	0.81
Küme örnekleme	1	0.27
Kartopu örnekleme	1	0.27
Erişilebilir örnekleme	1	0.27
Evren	5	1.36
Belirtilmeyen	283	77.32
Toplam	366	100

Alanda nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanan tezlerde kullanılan örneklem seçim yöntemlerine bakıldığında amaçlı örnekleme yöntemlerinin (%6.01) diğer örneklem seçim yöntemlerine nazaran daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Bu tezlerde amaçlı örnekleme yöntemlerinden hangisinin kullanıldığı belirtilmemiştir. Tablo 5'e bakıldığında tezlerde ölçüt örnekleme ve seçkisiz örnekleme yöntemlerinin kullanım oranının aynı olduğu ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden sonra ikinci sırada geldikleri anlaşılmaktadır. Küme örnekleme, kartopu örnekleme ve erişilebilir örnekleme yöntemleri sadece bir kere kullanılmıştır. Evrene ulaşıldığını ifade eden tez sayısı ise 5'tir. Ayrıca örneklem seçim yönteminin belirtilmediği tezler de tespit edilmiş, bu tezlerin oranının (%77.36) hayli yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.6. Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Tablo 6, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemler kullanılarak hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 6

Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Araçları	f	%
Doküman incelemesi	207	56.55
Görüşme	72	19.67
Bilgi formu	33	9.01
Gözlem	29	7.92
Anket	18	4.91

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Nitel Araştırma Yöntemleri Kullanılarak
Yapılan Lisansüstü Tezlerdeki Eğilimler

Test	7	1.91
Ölçek	6	1.63
Diğer	10	2.73
Belirtilmemiş	19	5.19

Tablo 6 incelendiğinde alanda nitel yöntemlerle hazırlanan tezlerde veri toplama aracı olarak en fazla dokümanların (% 56.55) kullanıldığı anlaşılr. Dokümandan sonra veri toplama aracı olarak ikinci sırada görüşme (%19.67) gelmektedir. Ölçeklerin tezlerde diğer veri toplama araçlarına göre daha az kullanıldığı tablodan anlaşılmaktadır. Nicel veri toplama araçlarının tezlerde az miktarda da olsa kullanıldığı görülmektedir. Tabloya göre veri toplama araçlarının belirtilmediği tezlerin oranı ise %5.19'dur. Ayrıca tezlerde veri toplama araçlarının kullanımında çeşitlilik yapıldığı da anlaşılmaktadır.

3.7. Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı

Tablo 7'de alanda nitel yöntemlerle hazırlanan tezlerde kullanılan veri analiz yöntemlerinin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 7

Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı

Veri Analiz Yöntemi	f	%
İçerik analizi	92	25.13
Betimsel analiz	36	9.83
Betimsel analiz ve içerik analizi	17	4.64
Diğerleri	17	4.64
Belirtilmemiş	204	55.73

Tablo 7 incelendiğinde, veri analiz yöntemlerinden içerik analizinin %25.13 oranla diğer analiz yöntemlerinden daha sık kullanıldığı görülmektedir. Betimsel analize dayalı çalışmaların %9.83 oranında bir dilime sahip olduğu görülürken hem betimsel analiz hem de içerik analizi ile çalışılan tezlerin de %4.64 oranında yer aldığı ve her iki analiz türünün bir arada kullanılarak daha kapsamlı bir çalışma hedeflendiği görülmektedir. Nitel analiz türlerinden betimsel analiz ve içerik analizinin yanı sıra farklı yöntemler kullanılarak çalışılmış tezlerin de oranı %4.64'tür. Tabloya bakıldığında, analiz yöntemi hususunda herhangi bir bilgi içermeyen tezlerin de bulunduğu görülmektedir. Bu tezlerin, toplam tezlerin %55.73'ünü kapsayarak yüksek bir orana sahip olduğu anlaşılmaktadır.

3.8. Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Çalışma Grubu/Nesnesine Göre Dağılımı

Tablo 8’de alanda nitel yöntemlerle hazırlanan tezlerin çalışma grubu/desenine göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 8

Nitel Araştırma Yöntemleriyle Hazırlanan Tezlerin Çalışma Grubu/Nesnesine Göre Dağılımları

Çalışma Grupları	f	%
Ders kitapları	145	39.61
Yabancı yükseköğretim öğrencileri	75	20.49
Edebi türler	28	7.65
Öğreticiler	18	4.91
Akademik yayınlar	15	4.09
Öğrenci ve öğretici	13	3.55
Öğrenci metinleri	12	3.27
Kaynak eserler	11	3.01
Dil bilgisi kitapları	8	2.18
Sözlük	7	1.91
Yurt dışında Türkçe öğrenenler	5	1.36
Konuşma dili	4	1.09
TV programları	4	1.09
Türkçe öğretim programları	4	1.09
Türkçe yeterlik sınavı	3	0.81
Türkçe öğretimine dair eski eserler	3	0.81
Teknolojik ders materyalleri	2	0.54
Uyarlanmış metinler	2	0.54
Yabancı lise öğrencileri	2	0.54
Yabancı ilkokul öğrencileri	2	0.54
Yabancıların yazdığı Türkçe öğretim kitapları	2	0.54
Gazeteler	1	0.27

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel yöntemlerle hazırlanan tezlerin çalışma grubu/nesnesine göre dağılımı incelendiğinde daha çok ders kitapları (%39.61) üzerine çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir. Tablo 8 incelendiğine yabancı yükseköğretim öğrencileri (%20.49) ve edebi türler (%7.65) üzerinde çalışmaların yoğunlaştığı diğer çalışma

grupları olarak karşımıza çıkar. Tezlerde gazetelerin çalışma grubu olarak sadece bir kez alındığı tespit edilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında 2011-2020 yılları arasında (son on yıl içerisinde) yapılan lisansüstü tezlerdeki eğilimlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Belirtilen yıllar arasında toplam 578 teze ulaşılmıştır. Bu tezlerden 366 tanesi nitel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanmıştır. Oran olarak bakıldığında nitel tezler tüm tezlerin %63.32'sini oluşturmaktadır. Yani alanda hazırlanan tezlerde daha çok nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Oranlara bakıldığında nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan tezlerden sonra sırasıyla karma ve nicel araştırma yöntemleriyle hazırlanan tezlerin geldiği tespit edilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında hazırlanan tezlerin incelendiği çalışmalara bakıldığında nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanan tezlerin daha çok olduğunu tespit eden çalışmaların olduğu görülür (Boyacı ve Demirkol, 2018; Çelebi, Ergül, Usta ve Mutlu, 2019; Demir, 2021; Maden ve Önal, 2021; Türkben, 2018). Alanda kitaplar, edebi eserler, kaynak eserler, dil öğretiminde kullanılan farklı metinler, metin uyarlama çalışmaları, öğrenci metinleri, akademik yayınlar, dil bilgisi kitapları, sözlük çalışmaları gibi yazılı kaynaklar üzerine yapılan çalışmaların büyük bir orana sahip olması araştırmacıları doküman analizi yapmaya itmiştir. Tezlerde nitel araştırma yöntemlerinin diğer yöntemlere nazaran daha çok kullanılmasının önemli sebeplerinden biri bu durum olabilir.

Yıllara göre dağılıma bakıldığında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında en az 2011 yılında tez hazırlanmıştır. Bu yılda hazırlanan 17 tezin 13 tanesi nitel araştırma yöntemleriyle, ikişer tanesi nicel ve karma araştırma yöntemleriyle hazırlanmıştır. Alanda en fazla 2019 yılında tez üretilmiştir. Bu yılda nitel araştırma yöntemleriyle 112 tez üretilirken, nicel araştırma yöntemleri kullanılarak 31, karma yöntemler kullanılarak 26 lisansüstü tez üretilmiştir. Belirtilen her iki yılda da nitel araştırma yöntemlerinin daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ana dilli eğitime nazaran üzerinde akademik çalışmaların daha geç başladığı bir alandır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, gün geçtikçe önemi daha iyi anlaşılan bir alan olmasından dolayı üzerinde yapılan çalışmaların da sayısında artış görülmektedir.

Alanda hazırlanan nitel tezlerin türlerine göre dağılımlarına bakıldığında yüksek lisans tezlerinin oranı (%86.33) doktora tezlerine (%13.66) göre çok daha yüksektir. Alandaki uzmanlaşmanın ve lisansüstü programların nispeten yeni olması bu durumun sebebi olabilir. Yıllar bazında dağılımlara bakıldığında nitel yöntemler kullanılarak en az 2011 yılında tez üretilmiştir. 2011'de 13 yüksek lisans tezi üretilirken doktora tezi üretilmediği tespit edilmiştir. Aynı şekilde 2013 yılında da alanda doktora tezinin yapılmadığı görülmüştür. 2019 yılı ise hem yüksek lisans hem de doktora tezleri açısından en üretken olunan yıldır. Genel olarak bakıldığında lisansüstü tezlerin her iki düzeyinde de son yıllarda

artış olduğu görülmektedir. Değişik yıl aralıkları için alandaki tezlerin incelendiği çalışmalarda benzer şekilde yüksek lisans tezlerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Baki,2019; Büyükkız,2014; Türkben, 2018). Doktora tezlerinden alana yeni, farklı ve ciddi katkılarda bulunması beklenir. Yüksek lisans tezlerine göre daha kapsamlı, nitelikli, uzmanlık gerektiren çalışmalar olması istenir. Alanda uzmanlaşma nispeten yeni olmasından dolayı doktora tezlerinin fazla olduğu düşünülebilir.

Tezler konu dağılımı açısından incelendiğinde 49 farklı konu tespit edilmiştir. Bu konular içerisinde en fazla ders kitabı incelemelerinin yapıldığı görülmüştür. Ders kitaplarının incelendiği tezlerde genel olarak kültürel değerler, dil becerileri açısından değerlendirmeler, söz varlığı, etkinlik incelemeleri, dil bilgisi öğretimi, görsel öğeler, metin altı sorularının değerlendirilmesi gibi konularda çalışıldığı tespit edilmiştir. Devamında metin uyarlama ve dil bilgisi öğretimi konuları üzerine farklı bağlamlarda çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca yardımcı okuma kitaplarının incelenmesi, eğitici oyunlar, öğrencilerin akademik okuryazarlık yeterliği gibi konuların birer kez çalışıldığı anlaşılmıştır. Türkben (2018) yaptığı çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarının incelendiği çalışmaların daha fazla olduğunu tespit etmiş, dil bilgisi öğretimi, materyal hazırlama ve dil becerileri gibi konuların üzerinde çalışmaların yoğunlaştığını ifade etmiştir. Maden ve Önal (2021) ise söz varlığı, yazma eğitimi, ders kitapları, metin uyarlama konuları üzerine tezlerin yoğunlaştığını ifade etmiştir. Belirtilen çalışmaların sonuçları destekleyici niteliktedir. Konuların daha yazılı materyaller üzerinden ilerlediği görülmektedir. Çalışma yapılırken yüksek lisans tezlerinde bu durum daha baskın bir şekilde tespit edilmiştir. Dokümanlar üzerinde çalışmanın daha kolay olması bunun sebebi olabilir. Ayrıca metin ve kaynak incelemeleri üzerindeki eksiklikler, alana kaynak eserlerin kazandırılma gerekliliği, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde nitelikli yazılı materyal üretim gerekliliği gibi sebepler de etken olarak düşünülebilir.

Alanda hazırlanan nitel tezlerde ifade edilen desen bilgilerine bakıldığında tarama, doküman inceleme, durum çalışması, eylem çalışması, olgubilim ve betimsel araştırma modelinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Tarama ve doküman inceleme çalışmalarında alana dair yazılı materyallerin incelendiği görülmektedir. Bunun nedenlerine ise yukarıda değinilmeye çalışılmıştır. Tezlerde verilen desen bilgilerine göre en fazla tarama deseni, en az olgubilim deseni kullanılmıştır. Eyüp'ün (2020) yaptığı çalışmada da incelenen tezlerin daha çok tarama deseni, en az fenomenolojik desen kullanılarak üretildiği ifade edilmiştir.

Tezler incelenirken tarama deseninden sonra doküman analizinin ikinci sırada geldiği tespit edilmiştir. Ancak Büyüköztürk vd. (2016), Creswell (2020), Karasar (2020), Yıldırım ve Şimşek (2016) yazdıkları bilimsel araştırma yöntemleri kitaplarında tezlerde desen bilgisi altında geçen doküman analizini ve betimsel araştırma modelini nitel araştırma yöntemleri içerisinde kullanılan desenler içerisinde almamıştır. Dikkat çeken bir başka nokta ise araştırma deseninin belirtilmediği tezlerin olmasıdır. Desen bilgisinin verilmediği tezlerin oranı %29.78'dir. Bu durum alanda yapılan lisansüstü tezlere eleştirel bir gözle bakılmasına neden olmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında hazırlanan nitel tezlerde çeşitli örneklem seçim yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Tezlerde en fazla amaçlı örnekleme yönteminin (%6.01) kullanıldığı tespit edilmiştir. Başbayrak, Çiftçi ve Şahin (2020) ve Göktaş, Şahin ve Varışoğlu (2013) Türkçe eğitimi alanında yapılan tezleri incelediği çalışmalarında amaçlı örnekleme, rastgele ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemlerinin daha fazla kullanıldığını ifade etmişlerdir. Bu yönleriyle yapılan bu çalışmayı destekleyici nitelikte çalışmalar olduğu ifade edilebilir. Amaçlı örnekleme nitel araştırma geleneğiyle doğmuş olup zengin bilgi içeren durumların çalışılmasına olanak sağlar. Kolay durum örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme, tipik durum örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örnekleme, ölçüt örnekleme amaçlı örneklem içerisinde yer alır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Tezler incelendiğinde ifade edilen bu örneklem seçim yöntemlerinin kullanıldığı da tespit edilmiştir. Tezlerin 5 tanesinde evrene ulaşıldığı ifade edilmiştir. Örneklem seçim yönteminin belirtilmediği tezlerin oranı ise hayli yüksektir. Tezlerin yarısından fazlasında örneklem seçim yöntemi hakkında bilgi verilmemiştir. Bu durum örneklem seçim süreçlerinin güvenilirliği hakkında zihinlerde soru işaretleri bırakabilir. Baki (2019), Eyüp (2020) ve Demir (2021) yaptıkları çalışmada benzer sonuçlara ulaşmış, bu durum hakkında eleştirel bir yaklaşım göstermişlerdir.

Tezlerde kullanılan veri analiz yöntemlerine bakıldığında içerik analizinin (%25.13) daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Betimsel analiz yöntemleri ise %9.83 oranında kullanılmıştır ve ikinci sırada gelmektedir. İçerik analizinin ve betimsel analizinin birlikte kullanıldığı tezlerin olduğu da çalışma sonucunda tespit edilmiştir. Veri analiz yöntemleri hakkında herhangi bir bilginin verilmediği tezler ise bütün tezlerin %55.73'ünü oluşturmaktadır. Yani alanda nitel araştırma yöntemleriyle yapılan tezlerin yarısından fazlasında veri analiz yöntemleri hakkında bilgi yoktur. Baki (2019) alandaki tezleri incelediği çalışmasında içerik analizinin betimsel analize nazaran daha fazla kullanıldığını tespit etmiştir. Bu çalışmayı destekleyici sonuçlara ulaşmıştır. Türkben (2018) ve Kana, Varışoğlu ve Şahin'in (2013) ise çalışmalarında betimsel analiz kullanımının daha fazla olduğunu ifade ettiği görülür. Çalışmalarda veri analizi, model bilgisi kısımlarında görülen kısmî düzensizlikler güvenilirlik açısından araştırmacıları farklı sorgulamaları itmektedir.

Creswell (2020) nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalarda araştırmacının gözlem, görüşme, işitsel görsel materyaller, dokümanlar ve alan yazında ortaya çıkmış birçok yeni veri toplama aracını kullanabileceğini ifade etmiştir. Yapılan bu çalışmayla incelenen tezlerde en çok dokümanların (%56.55) kullanıldığı tespit edilmiştir. Dokümanlardan sonra ikinci sırada ise görüşme (%19.67) gelmektedir. Devamında bilgi formları, gözlem, anket, test ve ölçek gelmektedir. Anket, test, ölçek gibi nicel araştırma yöntemleri içerisinde kullanılan veri toplama araçlarının az da olsa kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu durum eylem araştırmalarının gerçekleştirilmesinde veriler toplanırken nicel ve nitel veri toplama araçlarının kullanılabilmesine bağlanabilir. Veri toplama araçları hakkında bilgi verilmeyen tezlerin oranının ise %5.19 olduğu tespit edilmiştir. Maden ve Önal (2021) alanda yapılan tezleri incelediği çalışmasında sırasıyla doküman ve görüşmenin

en fazla kullanılan veri toplama araçları olduğunu ifade etmiştir. Biçer (2017) de alanda makale düzeyinde yaptığı çalışmada veri toplama araçları bağlamında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Veri toplama aracı olarak daha çok dokümanların kullanımı tezlerde seçilen konuyla ilintilidir. Kitaplar, edebi eserler, kaynak eserler, dil öğretiminde kullanılan farklı metinler, metin uyarlama çalışmaları, öğrenci metinleri, akademik yayınlar, dil bilgisi kitapları, sözlük çalışmaları gibi yazılı kaynaklar üzerine üretilen tezlerin çok olması bu durumu açıklar.

Tezler çalışma grubu/nesnesi açısından incelendiğinde ders kitaplarının %39.61 oranla ilk sırada geldiği tespit edilmiştir. Çalışma sırasında özellikle yüksek lisans tezlerinin yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarını farklı bağlamlarda incelediği görülmüştür. Devamında yabancı yükseköğretim öğrencileri, edebi türler ve öğreticiler tezlerde üzerinde yoğunlaşılacak çalışma grubu/nesnesi olarak gelmektedir. Gazeteler üzerine ise sadece bir çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Çelebi vd. (2019) alandaki tezler üzerine yaptıkları meta-analiz çalışmasında Türkçe öğretim setleri ve yabancı uyruklu yükseköğretim öğrencileri üzerine daha çok çalışıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Maden ve Önal (2021) yaptıkları araştırmada çalışma grubu olarak TÖMER öğrencileri, dokümanlar ve öğretmenler üzerine çalışmaların yoğunlaştığını ifade etmişlerdir. Baki (2019) de çalışmasında lisans öğrencileri ve dokümanların çalışma grubu olarak daha fazla üzerinde durulduğunu belirlemişlerdir.

Çalışmanın sonuçlarına genel olarak bakıldığında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında hazırlanan tezlerde nitel araştırma yöntemleri daha çok kullanılmıştır. Tezlerin büyük çoğunluğu yüksek lisans tezidir. Tezlerin konu olarak ders kitabı incelemeleri üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. En çok tarama modeli kullanılmıştır. Örneklem seçim yöntemleri açısından tezlere bakıldığında amaçlı örnekleme yöntemleri daha fazla kullanılmıştır. Veri analiz yöntemi olarak içerik analizi daha çok yapılmıştır. Doküman ve görüşme veri toplama araçları olarak yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri, örneklem seçim yöntemleri, araştırma modelleri hakkında bilgi verilmeyen tezlerin olması dikkat çekicidir. Bu durum tezlerin güvenilirlik ve nitelik açısından eleştirilmesine sebep olmaktadır.

Yapılan bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemleri açısından bir sınırlandırma yapılarak sadece nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanan tezler incelenmiştir. Çünkü tezlerin, bilimsel araştırma yöntemlerinin kendine özgü yaklaşım ve kuralları içerisinde incelenmesi daha sistematik ve tutarlı bilgiler verecektir. Bu bağlamda diğer araştırma yöntemleri çerçevesinde alandaki akademik çalışmalar incelenebilir. Ayrıca bu çalışma ışığında elde edilen sonuçlar alanda meta-sentez çalışması yapacaklara ışık tutabilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında nitel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanan tezlerde yöntemsel özellikler açısından daha özenle çalışılması nitelikli tezlerin üretilmesine katkı sağlayacaktır. Doküman incelemesine dayalı çalışmalar alanda oldukça fazladır. Tasarım ve uygulamaya dönük tezlerin üretilmesi mantıklı olacaktır. Ayrıca karma

araştırma yöntemlerine dayalı çalışmaların artması da yapılan çalışmaların daha kapsamlı ve sağlıklı sonuçlara ulaşmasını sağlayabilir.

Tezler incelendiğinde bazı konuların çok az çalışıldığı tespit edilmiştir. Gerekliyse bu konular üzerinde veya işlevsel olacak şekilde farklı konular üzerinde özellikle disiplinlerarası yaklaşımlar sergilenerek tezler üretilebilir. Dil öğretimiyle ilgili teknoloji tabanlı üretimlerin gerçekleştirilmesi ve teknoloji kullanımı, hayat boyu öğrenme üzerine çalışmaların gerçekleştirilmesi, öğrencilerin hayatın içerisinde sorumluluk alarak öğrenmesi gibi farklı konularda tezler üretilebilir. Çağdaş öğretim yaklaşımları temelinde teknoloji tabanlı, disiplinlerarası bir yaklaşımın sergilenmesi tezlerin üretim mantığına uygun bir yaklaşım olacaktır.

Kaynakça

- Baki, Y. (2019). Yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki araştırma eğilimleri. *International Journal of Language Academy, Volume 7(3)*, 22-41.
- Başbayrak, M., Çiftçi, B. ve Şahin, A. (2020). Teknoloji destekli Türkçe eğitimi tezlerinin eğilimleri. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(2).
- Biçer, N. (2017). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayınlanan makaleler üzerine bir analiz çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 236-247.
- Boyacı, S. & Demirkol, S. (2018). Türkçe eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 512-531.
- Büyükkız, K. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 203-213.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Özcan, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Ed. S.B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. S.B. Demir, M. Bütün). Ankara: Siyasal Yayın. (Orijinal yayın tarihi, 2013).
- Çelebi, C., Ergül, E., Usta, B., ve Mutlu, M. (2019). Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(3), 39-52.
- Demir, T. T. (2021). Türkçe eğitimi alanında nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan doktora tezlerindeki eğilimler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 543-560.
- Eyüp, B. (2020). Türkçe öğretmenleri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin eğilimleri: Bir içerik analizi (2000-2019). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 536-558.
- Göktaş, Y., Şahin, A. ve Varışoğlu, B. (2013). Türkçe eğitimi araştırmalarında eğilimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1767-1781.
- Kana, F., Varışoğlu, B. ve Yağmur Şahin, B. (2013). Türkçe eğitimi bölümlerinde yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 356-378.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler* (35. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Maden, S. & Önal, A. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), 42- 56.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Özçakmak, H. (2017). Türkçe eğitimi lisansüstü araştırmalarında yeni yönelimler 2011- 2015. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi Sayı: 6(3)*, 1607-1618.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Nitel Araştırma Yöntemleri Kullanılarak Yapılan Lisansüstü Tezlerdeki Eğilimler

Türkben, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2464-2479.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Summary

1. Introduction

Many studies are carried out in the field of teaching Turkish as a foreign language. Among these studies, the theses made between 2011 and 2020 and prepared using the qualitative method were determined in order to determine the trends in the field by determining the studies in the postgraduate theses and to fill the gaps in the literature in the studies to be done. Through the National Thesis Center of the Council of Higher Education, 578 theses prepared in the field of teaching Turkish to foreigners. Among these theses, 366 theses, which were open to access and analyzed with the qualitative method, were included in the study. The theses within the scope of the study were coded into the thesis classification form, which was prepared considering the conceptual framework and created according to the titles of "thesis name, publication year, thesis topic, research design, sample selection method, data collection tools, data analysis method, study group. The coded studies were evaluated according to content analysis.

The number of people learning Turkish is increasing day by day. This is achieved both through face-to-face and distance lessons, and through social media and artistic products. The intense interest in learning Turkish has led to an increase in the number of researches in the field. It is considered important to identify the trends in these studies, to determine which area to focus on or to focus on more, in order to avoid duplication in the studies to be done.

The aim of this research is to determine the trends in theses by examining the master's and doctoral theses made in the last ten years in the field of Turkish Teaching for Foreigners in line with the qualitative research method according to their various characteristics. The research is a quantitative research and has been examined according to the scanning method. In the study, postgraduate theses prepared with qualitative methods in the field of teaching Turkish to foreigners between the years 2011-2020 were discussed. The results of the research were reached by examining 366 postgraduate theses prepared by the qualitative method, which are easily accessible through the National Thesis Center of the Council of Higher Education (YÖK). Content analysis was used in the analysis of the data collected in the study.

2. Method

This study is a quantitative research and was designed according to the scanning method. Screening design is a method that enables the quantitative or numerical description of trends, attitudes or opinions in the population through studies conducted on a sample selected from a population (Creswell, 2017). In this study, the thesis classification form was used in collecting and classifying the data, and content analysis was used in the analysis of the data. In the study, 366 master's and doctoral theses, which were prepared with qualitative methods in the field of teaching Turkish to foreigners between 2011 and 2020,

were included. In the research, in order to provide a meaningful whole for the study, the thesis classification form was prepared and theses were processed into this form.

3. Findings, Discussion and Results

In the distribution of theses prepared with qualitative research methods by years and the theses prepared using other research methods, it is understood that a total of 578 theses have been produced in the field of teaching Turkish as a foreign language in the last ten years. 366 of these theses were prepared using qualitative research methods. It is understood that theses were produced in the field at least in 2011 and at most in 2019. In the mentioned years, it is seen that qualitative methods are used more frequently. In the distribution of theses prepared by qualitative methods in the field of teaching Turkish as a foreign language, 316 (86.33%) are master's theses and 50 (13.66%) are doctoral theses. In the distribution of graduate theses according to their subjects, it is seen that 49 different subjects are studied. Considering the distribution rates, it is understood that the rate of textbook reviews (25.40%) is higher than other subjects. Apart from this subject, it can be said that there is a relative concentration on text adaptation (7.37%), grammar teaching (5.19%), and difficulties encountered in language learning (4.91%). It was determined that 6 different designs were used in the theses examined. Among these patterns, the usage rate of the hatching pattern (27.59%) is higher than the other patterns. It is understood from the table that the rate of document analysis studies (21.59%) is high after the scanning pattern. Considering the sample selection methods used in theses prepared with qualitative research methods in the field, it is seen that purposive sampling methods (6.01%) are used more than other sample selection methods. In data analysis methods, it is seen that content analysis is used more frequently than other analysis methods with a rate of 25.13%. While it is seen that the studies based on descriptive analysis have a rate of 9.83%, it is seen that the theses studied with both descriptive analysis and content analysis take place at the rate of 4.64%, and a more comprehensive study is aimed by using both types of analysis together. It is understood that documents (56.55%) are mostly used as data collection tool in theses prepared with qualitative methods in the field. After the document, interview (19.67%) comes second as the data collection tool. It is understood from the table that scales are used less in theses than other data collection tools. When the distribution of theses prepared by qualitative methods in the field of teaching Turkish as a foreign language according to the study groups is examined, it is seen that studies are mostly carried out on textbooks (39.61%). foreign higher education students (20.49%) and literary genres (7.65%) are the other study groups in which studies are concentrated.

Demir, T. T., Güler Yıldız, A., & Peler, M. (2022). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Nitel Araştırma Yöntemleri Kullanılarak Yapılan Lisansüstü Tezlerdeki Eğilimler. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 5(1), 59-82.

